

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

Prostitutsiooni kaasatud naistele suunatud HIV-ga seotud nõustamisteenuste küllastajate ülevaade

2016. ja 2017. aasta

Kaire Vals

Tallinn 2018

Tervise Arengu Instituudi **missioon** on luua ja jagada teadmisi, et tõenduspõhiselt mõjutada tervist toetavaid hoiakuid, käitumist, poliitikat ja keskkonda eesmärgiga suurendada inimeste heaolu Eestis.

Soovin tänada kolleege Kristi Rüütli, Iveta Tomerat ja Anne Murdu selgituste ja nõuannete eest, samuti MTÜ Eluliini töötajaid andmete kogumise eest.

Soovitav viide käesolevale väljaandele: Vals K. Prostitutsiooni kaasatud naistele suunatud HIV-ga seotud nõustamisteenuste külastajate ülevaade. 2017. aasta. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2018.

Sisukord

1. TAUST	3
2. ANDMETE KOGUMINE JA ANALÜÜS.....	3
3. SOTSIAALDEMOGRAAFILISED ANDMED.....	3
4. RISKIKÄITUMISEGA SEOTUD ANDMED	4
5. UIMASTITE TARVITAMISEGA SEOTUD ANDMED	5
6. HIV JA STLI TESTIMINE.....	5
KOKKUVÕTE.....	6

1. TAUST

Prostitutsiooni kaasatud naistele (PK) suunatud HIV-nakkuse ja seksuaalsel teel levivate infektsioonide (STLI) ennetamise meetmed on oluliseks osaks elanikkonna seas nakkuste leviku vähendamisel. PKdele pakutakse riigieelarvest tervisealast nõustamist, tasuta kondome ja lubrikante, vajadusel rasedusteste ja ka süstlavahetust MTÜ Eluliin kaudu.

Teenust rahastab Tervise Arengu Instituut Rahvastiku Tervise Arengukava 2009–2020 raames.

2. ANDMETE KOGUMINE JA ANALÜÜS

2016. aastal anketeeriti 54 ja 2017. aastal 20 teenuse külastajat. Küsitlemiseks kasutati Tervise Arengu Instituudi poolt välja töötatud ankeeti. Kuna ankeeti uuendati 2017. aastal, mille tulemusel jäeti välja haridust puudutav küsimus, on haridusandmed esitatud raportis vaid 2016. aasta andmete põhjal.

Esmakülastajateks peetakse neid, kes pöördusid MTÜ Eluliin poole esimest korda; kordvükülastajateks loeti varasemalt vähemalt ühel korral teenust kasutanud külastajad. Kuna teenus on anonüümne, võib mõni külastaja olla analüüsi kaasatud enam kui korra. Andmeid on analüüsitud külastaja tüübi lõikes. Aastate eraldi esitamiseks oli anketeeritud kliente kummalgi aastal liiga vähe.

Andmeanalüüsi läbiviimiseks kasutati statistikapaketti STATA 14.1. Andmete kirjeldamisel on kasutatud sagedustabeleid, keskmisi näitajaid ning mitme tunnuse ühisjaotuste kirjeldamisel ka risttabeleid.

3. SOTSIAALDEMOGRAAFILISED ANDMED

2016. aastal küsitletud külastajatest oli oma sõnade kohaselt esmakülastajad 78,9% (n=41) ning 2017. aastal oli esmakülastajaid kümnendik.

Külastajate keskmine vanus oli 2016. aastal 37,2 aastat (vahemik 19–56 aastat) ja 2017. aastal 38 aastat (vahemik 22–62 aastat). 2016. aasta andmetel olid esmakülastajad mõnevõrra nooremad (keskmine vanus 36,5), kui korduvalt teenusele jõudnud kliendid (keskmine vanus 38,9). 2017. aastal väikse küsitletute hulga tõttu esma- ja kordvükülastajate vanuste keskmisi esitada pole otstarbekas. Käesoleva küsimustiku põhjal leitud keskmine vanus on võrreldav „Prostitutsiooni kaasatud naiste terviseuuring 2016“ (*edaspidi PK uuring*) andmetega, mille põhjal uuringus osalenute keskmine vanus oli 38,2 eluaastat (1).

Tabelites 1–3 on toodud külastajate elukoht, rahvus ja haridus esma- ja kordvükülastajate lõikes (mõlemad aastad koos). Enamik nõustamisteenuse kliente oli pärit Tallinnast (84%), sealjuures esmakülastajatest oli Tallinnast pärit 93% ja kordvükülastajatest 69%. 64% vastajatest olid vene rahvusest. „muu rahvuse“ all mainiti ära lätlane, ukrainlane, mustlane. Pooltel nõustamisteenusele tulijatest oli keskharidus.

Tabel 1. Esma- ja korduvkülastajate elukoht, 2016-2017

Elukoht	Kokku*		Esmakülastajad		Korduvkülastajad	
	n	%	n	%	n	%
Tallinn	62	83,8	40	93,0	20	69,0
Ida-Virumaa	9	12,2	1	2,3	8	27,6
Muu Eesti	3	4,1	2	4,7	1	3,4
Kokku	74	100	43	100	29	100

*Kahe teenuse kasutaja puhul pole teada, kas nad olid esma- või korduvkülastajad

Tabel 2. Esma- ja korduvkülastajate rahvus, 2016-2017

Rahvus	Kokku*		Emakülastajad		Korduvkülastajad	
	n	%	n	%	n	%
Eestlane	13	17,6	8	18,6	3	10,3
Venelane	47	63,5	24	55,8	23	79,3
Muu rahvus	7	9,5	6	14,0	1	3,4
Kokku**	74	100	43	100	29	100

*Kahe teenuse kasutaja puhul pole teada, kas nad olid esma- või korduvkülastajad

** seitsme külastaja puhul pole teada nende rahvus

Tabel 3. Esma- ja korduvkülastajate haridustase, 2016*

Haridus	Kokku**		Esmakülastajad		Korduvkülastajad	
	n	%	n	%	n	%
Põhiharidus	12	22,2	8	19,5	3	27,3
Keskharidus	28	51,9	23	56,1	4	36,4
Kutsekeskharidus	11	20,4	8	19,5	3	27,3
Kõrgharidus	3	5,6	2	4,9	1	9,1
Kokku	54	100	41	100	11	100

*2017. aasta ankeedis haridustaseme küsimus puudub

**Kahe teenuse kasutaja puhul pole teada, kas nad olid esma- või korduvkülastajad

4. RISKIKÄITUMISEGA SEOTUD ANDMED

71% (n=57) küsitletutest on saanud oma klientidega kontakti ise end reklaamides, kümnendik on leidnud kliendid hotellides, klubides, baarides ja veidi alla kümnendiku firmades, eramajades, korterites (tabel 4).

Tabel 4. Esma- ja korduvkülastajate klientidega kontakti saamine*

Kontakt kliendiga	Kokku**		Esmakülastajad		Korduvkülastajad	
	n	%	n	%	n	%
Firma, eramaja, korter, saun	7	8,8	4	9,1	3	8,6
Enda poolt reklaamitud telefoni, e-posti kaudu	57	71,3	32	72,7	24	68,6
Hotell, klubi, baar, restoran	8	10,0	3	6,8	5	14,3
Taksojuhi kaudu	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Tänaval, sadamas, raudteejaamas	2	2,5	1	2,3	1	2,9
Muu...(sõbranna/ sõbra kaudu)	6	7,5	4	9,1	2	5,7
Kokku	80	100	44	100	35	100

*võimalik valida mitu vastusevarianti

** Ühe teenuse kasutaja puhul pole teada, kas ta olid esma- või korduvkülastaja

Viimase nelja nädala jooksul kasutas igal korral kondoomi kliendiga, kes maksis seksi eest 74% (n=55) küsitletutest (PK uuringu andmeil aga 94% uuritutest) ja enamasti veidi üle kümnendiku (n=8) (1). Mitte kunagi ei kasutanud seksi eest maksva kliendiga kondoomi kaks vastajat. Partneriga, kes ei maksnud seksi eest kasutas iga kord nelja viimase nädala jooksul kondoomi 41% (n=30) ja enamasti 20% (n=20) nõustamisteenusele tulnutest. Kuus vastajat väitis, et 4 nädala jooksul partneriga, kes seksi eest ei maksnud, nad kondoomi kordagi ei kasutanud.

Viimasel seksuaalvahekorral kasutas kliendiga, kes maksis seksi eest raha, kondoomi 87% nõustamisteenusel käinutest. Samal aastal läbi viidud PK uuringu põhjal, kasutas viimasel seksuaalvahekorral tasu maksnud kliendiga kondoomi koguni 97% uuritutest (1). Partneriga, kes seksi eest ei maksnud, kasutas viimasel seksuaalvahekorral kondoomi 65% nõustamisteenuse kasutajatest. Esma- ja korduvkülastajate käitumise vahel erinevusi ei olnud.

5. UIMASTITE TARVITAMISEGA SEOTUD ANDMED

Elu jooksul 2016. aasta nõustamisteenuse andmete põhjal oli narkootikume süstinud esmakülastajaid kaheksa ning korduvkülastajaid kaks. 2017. aasta ankeeteritute seas narkootikume oma sõnade kohaselt süstinud ei olnud. Alla veerandi narkootikume süstinud külastajatest olid HIV nakatunud (n=2) ja samuti alla veerandi HCV nakkusega (n=2). PK uuringusse kaasatud naistest oli elu jooksul narkootikume süstinud veerand, seajuures kõigist süstinutest üle kolmandiku osutus HIVi nakatunuteks ja üle poolte HCV nakatunuteks (1). Kasutatud süstimisvarustust oli kasutanud seitse küsitletut (2016. aasta andmeil), kõik seitse viimase aasta jooksul sh kolm viimase kuu jooksul.

6. HIV JA STLI TESTIMINE

Üle 90% nõustamisteenuse klientidest oli end elu jooksul HIV-nakkuse suhtes testinud, mis on sama PK uuringu leiuga (1). Pooled klientidest olid testinud end viimase aasta jooksul. Vaid 4 klienti ei olnud end HIV suhtes kunagi testinud, neist üks esmakülastaja, kaks korduvkülastajat ja üks, kelle puhul pole teda, kas tegu on esma- või korduvkülastajaga (tabel 5).

Tabel 5. Esma- ja korduvkülastajate viimase HIV-testi tegemise aeg, 2016-2017

HIV testimine	Kokku*		Esmakülastajad		Korduvkülastajad	
	n	%	n	%	n	%
Alla 6 kuu	15	20,3	10	23,3	5	17,2
6-12 kuud	25	33,8	13	30,2	12	41,4
Üle 12 kuu	29	39,2	18	41,9	10	34,5
Pole kunagi testinud	4	5,4	1	2,3	2	6,9
Kokku	54	100	41	100	11	100

*Kahe teenuse kasutaja puhul pole teada, kas nad olid esma- või korduvkülastajad

** Ühe esmakülastajast kliendi puhul pole teada tema testimisstaatus

STLId, mida nõustamisteenuse kasutajad enda sõnul on viimase kolme aasta jooksul põdenud, on klamüdioos (n=13; esmakülastajad n=8 ja korduvkülastajad n=5), genitaalherpes (n=8; esmakülastajad n=8), ja trihhomonoos (n=8, esmakülastajad n=4, korduvkülastajad n=4), gonorröa (n=1, korduvkülastaja n=1).

Oma sõnade kohaselt oli HIV nakatunud üks esmakülastaja, kaks korduvkülastajat ja üks, kelle kohta pole teada, oli ta esma- või korduvkülastaja. Kõik HIV nakatunud külastasid nõustamisteenust 2016. aastal, HBV nakkusega esmakülastajaid oli kaks ja korduvkülastajaid üks, samuti kõik 2016. aastal ning HCV nakkusega isikuid esmakülastajate seas kaks, korduvkülastajate seas kolm ning teadmata staatusega külastajate seas üks.

KOKKUVÕTE

2016.-2017. aastal anketeeriti MTÜ Eluliin nõustamisteenusel kokku 74 külastajat, neist 43 olid esmakülastajad. Keskmine teenusele tulija vanus oli 37,2 eluaastat, sealjuures noorim teenuse kasutaja oli 19 ja vanim 56 aastane. Ligi 90% külastajatest elas Tallinnas ning kaks kolmandikku küsitletutest olid vene rahvusest.

Enamik külastajaid said oma seksi eest maksvate klientidega kontakti ise end reklaamides.

Viimase nelja nädala jooksul kasutas seksuaalvahekorra eest raha maksva kliendiga alati kondoomi kolm neljandikku vastanutest ja kaks külastajat väitsid, et ei kasuta kunagi klientidega kondoomi. Raha seksuaalvahekorra eest mitte-maksva partneriga kasutas viimasel neljal nädalal alati kondoomi 41% vastanutest. kuus vastajat ütles, et raha mitte maksva partneriga nad kondoomi kasutanud pole. Viimasel seksuaalvahekorral raha maksva kliendiga kasutas kondoomi 87% ja raha mitte-maksva partneriga 65% vastajatest.

Narkootikume oli elu jooksul süstinud kümme keskuse külastajat, neist seitse oli elu jooksul ühtlasi kasutanud ka kasutatud süstimistarvikuid.

HIV suhtes oli end testinud 90% küsitletutest, mis on suurusjärgult võrreldav PK uuringu tulemustega (1), vaid 4 vastajat ei olnud kunagi HIV testi teinud.

Enim põetud STLI oli 2016. ja 2017. aasta andmetel klamüdioos (n=13), genitaalherpest ja trihhomonoosi mainiti kaheksal korral (kusjuures 2017. aasta uuendatud ankeedis genitaalherpesesse haigestumist enam ei küsita), gonorröad oli põdenus üks keskuse külastaja. Need tulemused on võrreldavad PK uuringu andmetega, kus uuringus osalenute oma sõnade kohaselt oli viimase 12. kuu jooksul ligi 20% diagnoositud klamüdioos ning veidi üle kümnendikul papilloomviirus, trihhomonoos ja genitaalherpes (1).

Oma sõnade kohaselt oli HIVi nakatunuid 5%, HBV nakkusega 4% ja HCV nakkusega 8% keskuse külastajat. Kõik nimetatud viirustesse nakatunud olid nõustamiskeskuse teenust kasutanud 2016. aastal. PK uuringu käigus võetud proovidest oli 13% HCV nakatunud, 22% HIV nakatunud. 5% klamüdioosi nakatunud. Mükoplasma, trihhomonoos ja gonorröa leiti alla 5% uuritavatest (1). Uuringu käigus reaalselt testitute ja positiivseks osutunute osakaalu erinevus võrreldes oma sõnade kohaselt nakatunud nõustamisteenuse klientidega viitab vajadusele tõhustada prostitutsiooni kaasatud naiste HIV ja HCV testimist.

Kasutatud kirjandus

1. Lemsalu L, Lõhmus L, Vals K, Rüütel K. Prostitutsiooni kaasatud naiste terviseuuring 2016. Tallinn: Tervise Arengu Instituut, 2017.